

UDK/UDC: 792.071.2 Odilon, H.

Dr. sc. Žarko Domljan, Zagreb,
predsjednik prvoga saziva Sabora RH, u mirovini

HELENE ODILON U CRIKVENICI I SELCU

Sažetak

Slavna njemačka glumica Helene Odilon, rođena je 1. srpnja 1865. godine u Dresdenu kao Helene Petermann. Umjetničku je karijeru započela u Berlinu, a u bečkom Volkstheateru je ostvarila svoje najzapaženije kazališne uloge. Zahvaljujući nedvojbenom glumačkom umijeću i neodoljivom erotskom magnetizmu, plijenila je pozornost gdje god se našla. U dva navrata odlazi na turneju u SAD, vraćajući se ovjenčana slavom i financijskim uspjehom. Tijekom kraćeg odmora u Tirolu 1903. godine pretrpjela je tešku moždanu kap, od koje joj je ostala djelomično paralizirana desna strana tijela. Svoje ogromno bogatstvo počela je rasipati u potrazi za lijekom. Na tome putu, 1906. dolazi u naše krajeve i boravi u crikveničkom hotelu Park, gdje susreće, a uskoro se i udaje za zagrebačkog apotekara Belu pl. Pečića. Već 1912. sagradila je dvije vile u Selcu, jednu na selačkoj Puntici za svoj boravak, a drugu na putu prema Crikvenici za sanatorij. Izbijanjem Prvoga svjetskog rata i poremećajem na financijskim tržištima obezvrijeđena je imovina Helene Odilon. Uskoro ju napušta suprug Bela zbog operne pjevačice Maje Strozzi. Naredne godine Helene Odilon živi u vrlo oskudnim uvjetima te umire u potpunoj anonimnosti 9. veljače 1939. godine u jednoj ubožnici u Badenu nedaleko od Beča.

Ključne riječi

Helene Odilon, njemačka glumica, Crikvenica, Selce, vile u Selcu

Uvod

O početku organiziranog turizma u Hrvatskom primorju objavljeno je do sada dosta literature i izneseno je mnogo zanimljivih podataka koji odslikavaju društvene prilike i atmosferu u desetljećima na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Upravo u to vrijeme dolazi na području Crikvenice i Selca do izgradnje brojnih turističkih objekata, pretežno potpomognute mađarskim kapitalom, što je bila stanovita protuteža elitnoj Opatijskoj rivijeri gdje se uglavnom okupljala bečka aristokracija.¹ Pojačani interes za zdravstveni turizam u vrijeme velikog blagostanja na kraju stoljeća, ali i bolji uvjeti smještaja u hotelima i privatnim pansionima, doveli su u Crikvenicu i njezinu okolicu istaknuta imena društvenog i političkog života iz cijele Monarhije, a jedno od takvih imena bila je i slavna bečka subreta Helena Odilon. Ona je kroz nekoliko godina bila redovit gost Crikvenice, a zatim je 1910. godine sagradila i dvije najljepše vile u Selcu. O toj nekad slavnoj glumici i pjevačici koja je krajem stoljeća vladala europskim pozornicama, koja je svojim nastupima bacala u delirij oduševljenja kazališnu publiku i za čiju su se naklonost otimali najutjecajnije ljudi austrijskog političkog i društvenog života, u Hrvatskoj se uglavnom malo zna. Pokušat ćemo zato baciti malo više svjetla na umjetničku karijeru i neobičan životni put ove zanimljive личности.

Helene Odilon je od svoje rane mladosti vodila slobodan i buran život koji je bio ispunjen blistavim scenским uspjesima i ljubavnim avanturama, ali i društvenim skandalima, koji su je pratili kroz sve vrijeme njezine umjetničke karijere. O njoj i njezinim ulogama panegirike su pisali poznati kazališni kritičari, uzimali su je u zaštitu takva pera kao što je pisac Hermann Bahr ili nenadmašni bečki polemičar Karl Kraus, a o njejoj neobičnoj i nesretnoj životnoj sudbini i sam Miroslav Krleža je jednom rekao da je dostojna jedne velike Puccinijeve ope-



Helene Odilon

¹ V. Uremović i M. Vukelić, Prilog povijesti turizma u Crikvenici, Vinodolski zbornik, 2008., br. 12.

re. Moglo bi se zapravo reći da su život i sudbina Helene Odilon, koja se s vrhunca uspjeha, bogatstva i slave odjednom našla na socijalnom dnu i završila život u krajnjem siromaštvu, metafora jednoga vremena i društvenih odnosa, koji nisu opraštali odstupanje od strogih društvenih konvencija i koji nisu lakomislenost i rastrošnost kojom je H. Odilon živjela prosuđivali ne samo kao povredu društvenih normi nego i kao oblik moralnog, pa čak i mentalnog zastranjenja.

Umjetnički uspon

Helene Petermann, koja je kasnije uzela umjetničko ime Odilon, rođena je 1. srpnja 1865. godine u Dresdenu i vrlo je rano pokazivala izraziti talent za glumu i pjevanje. Već s petnaest godina počela je nastupati, najprije u rodnom Dresdenu, a zatim na pozornicama u Chemnitzu i po drugim njemačkim gradovima, u Geri, Lübecku, Hamburgu. Glas o njezinim uspjesima stigao je i do Berlina i njemački car Wilhelm I. pozvao ju je 1886. da nastupi u uglednom Hoftheateru, gdje je ostala kao stalna članica nekoliko godina osvojivši carevu naklonost i stekavši mnoga važna poznanstva u njemačkim aristokratskim krugovima. Boravak u Berlinu pribavio je mladoj Helene Odilon veliku popularnost i označio je početak njezinog umjetničkog puta, koji ju je vodio kroz nekoliko europskih postaja sve dok se 1891. nije konačno zaustavila u tadašnjem drugom velikom umjetničkom središtu, Beču, gdje je provela većinu svoga života i ostvarila svoje najzapaženije kazališne uloge. Bila je stalna članica bečkog Volkstheatera, ali je nastupala i na drugim bečkim pozornicama, a svoja iskustva iz Berlina prenijela je u austrijsku prijestolnicu, osnovavši početkom devedesetih godina u Beču prvi kabaret pod imenom *Boccaccio*, koji se nalazio na mjestu današnjeg kabareta *Porgy & Bess*. Kritičari koji su o njoj pisali nisu propuštali istaknuti ne samo visoki umjetnički domet njezinih nastupa nego i neodoljivi šarm njezine ličnosti, eleganciju pokreta i neobičnu strast i zavodljivu erotičnost koju je unosila u svoje uloge. Osobito se proslavila naslovnim ulogama u tada popularnim i često izvođenim operetama *Madame Dubarry* K. Millöckera i u opereti *Madame Sans-Gêne* G. Sardoua. S velikim je uspjehom nastupala i u ulozi Lone Ladinser u drami pod naslovom *Der Star* koju je za nju napisao poznati austrijski književnik i dramatičar Hermann Bahr. Drama govori o slavnoj glumici koja se zaljubljuje u autora u čijem komadu igra, ali ta ljubav nesretno završava jer Lona nije zadovoljna svojom umjetnošću i žudi za čistom i idealnom ljubavi, koju ne nalazi. Mnogi su suvremenici u sadržaju ove drame prepoznali autobiografske elemente i očit dokaz da ni veliki Hermann Bahr nije odolio erotskom magnetizmu Helene Odilon.

U vrijeme kada je Odilon u njega stigla Beč je bio u znaku Straussovih valcera, Millöckerovih i Leharovih opereta, večernjih balova, raskošnih salonskih zabava i svega onoga što se podrazumijeva pod pojmom *belle époque*. Zahvaljujući svojoj ženstvenosti i neodoljivom šarmu, Odilon je ubrzo postala zvijezda bečkih salona i njeni su poklonici bili podjednako pripadnici visoke austrijske aristokracije kao i novčani moćnici. Među njima je bio i banakar Albert Rothschild (1844.-1911.), čija je palača u Prinz Eugen Strasse bila u to vrijeme jedno od središta bečkog društvenog života. Albert je pripadao moćnoj bankarskoj obitelji Rothschildovih, podrijetlom iz Frankfurta, koja je proširila svoje poslovanje po cijeloj Europi i premda je njihova austrijska grana još 1822. dobila naslov baruna, bilo im je kao Židovima sve do 1871. zabranjeno podizati kuće u Beču. Raskošna palača koju je sagradio Albert Rothschild, prema projektu arhitekta M. Destailleura, u stilu francuske renesanse, bila je vidljiva demonstracija novčane moći Rothschildovih i isticala se ne samo bogatom unutrašnjom opremom i mnoštvom umjetničkih slika i kipova nego je imala i najveću privatnu plesnu dvoranu u Beču. Kada je Odilon započela ljubavnu vezu s Albertom, njemu je već bila umrla žena i više se nije ženio, pa nije bilo zapreka da H. Odilon preuzme glavninu poslova u palači i da se s gostima ophodi kao domaćica.

Kad joj je bilo dvadeset i osam godina, Helena Odilon se udala za bečkog glumca i pjevača Aleksandra Girardija (1850.-1918.), koji je upravo tada bio na vrhuncu svoje popularnosti. Girardi se osobito proslavio nastupima u Raimundovim komedijama i Straussovim operetama, a po mišljenju kritičara bio je upravo nedostižan u naslovnoj ulozi *Baruna Ciganina*. Bio je godinama idol bečke publike, a plitki slavnati šešir koji je običavao nositi postao je modni hit i nazvan je po njemu Girardi šešir. Brak Girardi-Odilon trajao je svega tri godine i nije bio sretan, jer su ga razdirale međusobne svađe, nadmetanje oko umjetničkog prestiža i burne ljubomorne scene. Odilon se nije mogla odreći svojih ljubavnih avantura, a Girardi opet nije mario za njezine uloge i zahtijevao je od nje da satima sluša njegovo pjevanje. Njihovo neslaganje dosegnuulo je vrhunac kad je Odilon pokušala Girardija, pod optužbom da je zbog droge postao neuračunljiv i opasan, smjestiti u kliniku za duševne bolesti. U tome joj je pomogao ugledni bečki psihijatar Julius Wagner-Jauregg koji je izdao nalog za hospitalizaciju, no Girardi je doznao što mu se sprema i uz pomoć Katarine Schratt, intimne prijateljice cara Franje Josipa, uspio je na vrijeme pobjeći iz Beča. Događaj je izazvao nezapamćen skandal u bečkim pravnim i medicinskim krugovima jer se ispostavilo da je Wagner-Jauregg potpisao dijagnozu ne pregledavši Girardija, što je naštetilo ne samo njegovom stručnom ugledu nego je dovelo do toga da je moralo biti izmijenjeno austrijsko zakonodavstvo kako se takav slučaj više ne bi ponovio. Nedugo nakon rastave od Girardija, H. Odilon se ponovno udala, ovoga puta za mađarskog plemića Fe-

rencza von Rakovszkog, koji joj je ubrzo dosadio, pa ga je napustila, ali se od njega nikada nije službeno rastala. Ta okolnost joj je pomogla nekoliko godina kasnije kad joj je sreća okrenula leđa i kad se našla u velikim životnim nedaćama, jer joj je omogućila da potraži zaštitu na teritoriju koji je pripadao Ugarskoj.

U travnju 1901. godine Odilon je krenula na turneju u Sjedinjene Države. Nastupila je u njujorškom Irving Place Theatre, a kritičar *New York Timesa* hvali njezinu briljantnu glumu iako žali što je ta sjajna glumica nastupila prvi put u Sjedinjenim Državama u tako osrednjem komadu kao što je Bahrov *Der Star*. U veljači iduće godine nalazimo je u Berlinu, gdje je povodom otvaranja Novog kazališta nastupila s tri jednočinke koje je kritika ocijenila velikim uspjehom, a kritičar *Berliner Tagblatta* piše: ...ona je bila kao i uvijek pikantna, duhovita, strastvena, lakomislena i zavodljiva – ukratko bila je Odilon.² Te iste godine gostuje u Londonu, a zatim ponovno odlazi na turneju u SAD, posjećuje nekoliko gradova i nastupa u Chicagu. Čini se da je njezin drugi boravak u SAD-u bio financijski, ali i u umjetničkom pogledu uspješniji, jer su kritičari jednodušni u visokoj ocjeni njezinih nastupa.

Naprasni kraj karijere. Pod skrbništvom

Nesputan društveni život koji je vodila, ljubavne avanture, propali brakovi, česta putovanja i nastupi, sve je to H. Odilon iscrpilo do te mjere da je 1903. odlučila povući se na kraći odmor u Tirolo. Tu je, međutim doživjela udarac, od kojega se nikada više nije oporavila i koji je označio naprasni kraj njezine umjetničke karijere. Pretrpjela je tešku moždanu kap od koje joj je ostala djelomično paralizirana desna strana tijela. Što je to značilo za Helene Odilon, koja je tek bila navršila trideset osam godina, koja je nakon uspješne turneje po Americi bila na vrhuncu slave i bogatstva i pred kojom su još stajale godine uspješne karijere, nije teško zamisliti. U svakom slučaju, psihički stres koji je doživjela kada je shvatila da se mora definitivno oprostiti od pozornice, bio je za H. Odilon pretežak teret i čini se da je ostavio traga i na njezinu duševnu stabilnost. Nemilice je rasipala na sve strane novac i grozničavo obilazila medicinske ustanove u nastojanju da povрати izgubljeno zdravlje. Sve što se idućih godina događalo s Helenom Odilon sličilo je noćnoj mori ili kakvom jedva zamislivom horror-filmu. Njeni su baštinici, zabrinuti za nasljedstvo, uspjeli ishoditi da bude stavljena pod skrbnništvo, čime joj je bilo uskraćeno pravo da raspolaže svojom imovinom, koja se tada procjenjivala na basno-

² *Berliner Tagblatt*, od 16. veljače 1902.

slovnu svotu od 800.000 kruna. Koliki je to iznos u današnjoj vrijednosti teško je procjenjivati, ali radi usporedbe neka posluži podatak da je barunska obitelj Turković nešto ranije kupila veliki posjed Kutjevo kraj Požege, s dvorcem, gospodarskim zgradama i oko 2.000 hektara šuma, pašnjaka i vinograda, za iznos od 200.000. kruna. Zakonski skrbnik H. Odilon postao je bečki dvorski i sudski odvjetnik dr. Camillo Müller koji je time stekao pravo da o svemu odlučuje u njezino ime i da upravlja cjelokupnim njezinim imutkom uz obvezu da joj isplaćuje ograničeni mjesečni iznos za uzdržavanje.

Kroz nekoliko idućih godina trajala je ogorčena i iscrpljujuća borba Helene Odilon da dokaže svoju uračunljivost i da pobije sudsko rješenje o skrbništvu. Iz svega što se o njezinom slučaju u bečkom tisku pisalo dade se naslutiti da je bila žrtva vješto smišljene zavjere ljudi koji su se željeli domoći njezine imovine, a to između ostaloga proizlazi i iz činjenice što je njezin skrbnik bio intimni prijatelj osobe koja je pokrenula sudski postupak. U njezinu obranu ustao je poznati književni kritičar i satirik Karl Kraus i u svome je listu *Die Fackel* (Baklja) objavio jedan temperamentan i ubitačan članak u kojemu raskrinkava pozadinu slučaja Odilon i odluku o skrbništvu uzima kao dokaz o hipokriziji i potkupljivosti austrijske administracije. Kraus u članku nemilosrdno secira austrijsku društvenu sredinu, zgraža se nad postupkom suda i napada bezosjećajnost, malograđanski filistarski duh i društveno licemjerje kojega je, po njegovom mišljenju, žrtva jedna talentirana, bespomoćna i nesretna žena.³ Kada joj je u toj neravnopravnoj borbi s austrijskim sudstvom zaprijetila opasnost da bude prisilno internirana u nervnu kliniku, H. Odilon je napustila Beč i spas potražila u ugarskom dijelu Monarhije. Na temelju braka s Rakovszkym, sklopljenim u Budimpešti, uspjela je ishoditi mađarsko državljanstvo, što ju je zaštitilo od sudskog progona iz Beča. I u zagrebačkom tisku pojavio se u kolovozu 1906. jedan vehementno pisan članak u prilog H. Odilon u kojemu autor ističe kako se u pravničkoj zavrzlami u ovome slučaju izgubila iz vida njegova čisto ljudska dimenzija: *da se jedna progonjena i izmučena žena ovdje bori za svoje pravo da samostalno o sebi odlučuje, da se bori za svoju osobnu slobodu.*⁴ Spor oko skrbništva vukao se nekoliko godina i na koncu je ipak riješen u korist Helene Odilon u čemu je važnu ulogu odigrao i njezin treći suprug, Zagrepčanin Bela pl. Pečić.

³ K. Kraus, Der Prozess Odilon, *Die Fackel*, siječanj 1907.

⁴ O. Kraus, Die Affäre Odilon, *Agramer Tagblatt* (Feuilleton), 1906., br.184, str. 2.-3.

Boravak u Crikvenici. Poznanstvo s Belom Pečićem

Čini se da su upravo ranije opisane okolnosti presudno utjecale na odluku Helene Odilon da mjesto za svoj odmor i oporavak potraži u Hrvatskom primorju. Crikvenica je već tada bila na glasu kao odredište u kojemu ugodna klima i morski zrak povoljno utječu na zdravlje, a gradnja luksuznih hotela i privatnih apartmana privlačila je bogatu klijentelu ne samo iz Monarhije nego i iz cijele Europe. Helene Odilon počela je posjećivati Crikvenicu u proljeće 1906. i odsjedala je u hotelu *Park*, u vlasništvu obitelji Crnković, koji je upravo godinu dana ranije bio dovršen. Tu je u uvijek istoj udobnoj sobi s pogledom na more ostajala i do šest mjeseci odlazeći povremeno brodom u Rijeku. Vlasnica hotela prisjeća se da je četrdeset jednogodišnja Helena Odilon bila *blještavo lijepa žena kestenjaste kose i da je imala bajoslovne dragulje kojima su se draguljari divili*. Jedna se njezina ogrlica sastojala od 44 briljanta veličine lješnjaka (navodno poklon princa od Walesa, kasnijega kralja Edwarda VII.), a naušnice su bile od plavih briljanata jednake veličine, koje je za nju iz Pariza nabavio Albert Rothschild. Umjetnica se oblačila ekstravagantno, imala je ogromnu garderobu, nosila je uvijek široki šešir od paname i duge bijele haljine, a njeno je rublje bilo izrađeno od najskupljih briselskih čipaka – prisjeća se vlasnica hotela. Na jednom povratku brodom iz Rijeke, u društvu jedne prijateljice i svoje mlađe sestre koje su joj došle u posjet, susrela je mladog zagrebačkog apotekara Belu pl. Pečića, koji je još od ranije bio čest gost obitelji Crnković. Vlasnica hotela opisuje Belu Pečića kao prekrasnog muškarca ugljenocrne kose i vatrenih očiju, u kojega se žene zaljubljuju na prvi pogled. Iz poznanstva sklopljenog na brodu, razvila se ljubav kojoj se Odilon potpuno predala kao što se predaju žene kad ih pri kraju mladosti zahvati plamen prave i duboke ljubavi. Njezina mlađa i veoma lijepa sestra, kojoj je Pečić, čini se, u početku udvarao, bila je prisiljena naglo spakirati kovčege i otputovati, a Odilon se s tolikom strašću zanjela za osam godina mlađega Belu Pečića da nije ni jedan dan mogla izdržati bez njega. Kada je Pečić nakratko morao otputovati u Zagreb, slala mu je po dvadeset brzoglasa dnevno, tako da ih poštanski ured u Crikvenici više nije htio primati. Navodno je jednom prilikom izbeumljena od ljubomore čak htjela skočiti s balkona u čemu su je vlasnici hotela spriječili.⁵

Bela pl. Pečić (1873.-1938.) potječe iz ugledne zagrebačke apotekarske obitelji koja se 1870. godine iz Komarna na sjeveru Mađarske (danas u Slovačkoj) doselila u Zagreb. Pečići su najprije na dnu Mesničke ulice kupili staru apo-

⁵ J. Paal, Helene Odillon. Crikvenica u proljeće, *Svijet 7 dana*, 1939., br.25, str. 11. Autor je objavio do slova isti članak pod naslovom: Vila Odillon. Jedna Kirka prošlog stoljeća..., u: *Hrvatski list* (Osijek), 1939., br.298, str.10.

teku Sv. Trojstva, a zatim su 1899. godine po projektu arh. Vjekoslava Bastla sagradili u Ilici 43 vlastitu kuću s apotekom, koja je s velikim raspehom na pročelju, izvedenim u obojenoj žbuci po nacrtu Rudolfa Valdeca i bogatim krovnim ukrasima bila jedan od najljepših primjera secesijske arhitekture u Zagrebu (na žalost, intervencijom između dva svjetska rata to lijepo pročelje je uništeno). Vlasnik apoteke, Josip Pečić, imao je starijega sina Arpada i mlađega Belu i obojica su završila u Zagrebu studij farmacije, ali se ni jedan od njih nije želio baviti ljekarništvom, nego su se opredijelili za umjetnička zvanja, Arpad se posvetio fotografiji, a Bela je postao vrstan pijanist.⁶ Zajednička ljubav za muziku učvrstila je vezu između Helene Odilon i Bele Pečića i oni su proveli mnoge večeri, u kojima je Helene pjevala svoje najpoznatije arije, a Bela ju je pratio na klaviru. Par Odilon-Pečić ubrzo je postao popularan u Crikvenici i njihovi muzički nastupi izazivali su zanimanje crikveničkih gostiju i mještana. Jedna fotografija iz toga vremena prikazuje ih okružene razdraganim Crikveničanima i kupališnim gostima, a nastala je vjerojatno prilikom nekog od njihovih zajedničkih nastupa.

Kad je Odilon upoznala Belu Pečića, ona se još uvijek nalazila pod kuraltelom i jedino čime je mogla slobodno raspolagati bila je njezina garderoba i skupocjeni nakit koji se procjenjivao na 200.000 kruna. Pečić se zauzeo za Odilon i nastojao joj je na svaki način pomoći da se riješi skrbništva. Navodno je tome znatno pridonio obećanjem da će se s njom oženiti i da će preuzeti potpunu brigu o njoj. Iz Crikvenice su otputovali u Budimpeštu i u kapelici jednog obližnjeg sela sklopili su brak. To je moglo biti u kolovozu 1906. godine jer se prema novinskim izvještajima Odilon tada liječila u poznatim budimpeštanskim toplicama, a tom se prilikom sastala i s mađarskim ministrom unutrašnjih poslova, grofom Gyulom Andrassyjem, koji ju je primio s velikom pažnjom i obećao joj pomoć mađarske vlade.⁷ Pravna se bitka oko H. Odilon otada prenijela na političko-diplomatsku razinu jer je austrijska vlada, na temelju načela o neraskidivosti katoličkog braka, osporavala njezino mađarsko državljanstvo, dok je Budimpešta ustrajavala na pravu da u pitanjima državljanstva samostalno odlučuje.

U svibnju 1908. godine nalazimo bračni par Odilon-Pečić u Dubrovniku kamo su stigli automobilom. U vijesti koju donosi *Agramer Tagblatt* stoji da dvoje zaljubljenih neumorno putuje Europom i obilazi razne medicinske ustanove ne bi li slavna glumica povratila zdravlje, a time i mogućnost da ponovno nastupa. U automobilu je, izvještava novinar, izgledala prekrasno

⁶ Više o obitelji Pečić vidi u: S. Fatović Ferenčić i J. Ferber Bogdan, Ljekarna K Sv. Trojstvu: izgubljeni sjaj zagrebačke secesije, Medicus (HAZU), 2007., br.1, str.121.-128.

⁷ O. Kraus, Ein Besuch bei Helene Odilon, *Agramer Tagblatt*, 1906., br. 182, str. 5.-6.

i mladenački šarmantno, ali pri hodu se vidi da je zakočena, a čini se da joj se stanje i pogoršalo. Odilon se toliko oduševila Dubrovnikom i njegovom pitomom okolicom da je kupila veliko zemljište uz more u Zatonu za cijenu od 3.000 kruna i namjeravala je tu za sebe i svoga mladog supruga sagraditi ljetnikovac u kojemu bi boravili veći dio godine i gdje bi se ona liječila od djelomične uzetosti.⁸ Ideja o gradnji ljetnikovca u Zatonu nije ni kasnije napuštala par Odilon-Pečić i oni su i sljedećih godina posjećivali Dubrovnik. U jednom novinskom izvještaju stoji da su u lipnju 1910. godine ponovno duže vremena boravili u Gružu.

Pravna bitka oko skrbništva trajala je nekoliko godina, a Odilon je čak po savjetu svojih odvjetnika podigla tužbu protiv skrbnika navodeći da sebi isplaćuje velike iznose i da se u krajnjoj liniji želi okoristiti njezinom imovinom. Da bi dokazala kako je psihički zdrava i sposobna da samostalno upravlja svojim poslovima, napisala je knjigu uspomena pod naslovom *Das Buch einer Schwachsinnigen* (Knjiga jedne slaboumnice) koja je objavljena u Berlinu 1909. godine. Vrlo je vjerojatno da je glavnina knjige nastala baš u Crikvenici, gdje je Odilon u to vrijeme duže boravila i gdje je jedino mogla uživati potpuni mir i potrebnu koncentraciju. Knjiga je svojom šokantnom iskrenošću i otvorenošću, s kojom je Odilon opisala najintimnije detalje iz svoga života, izazvala u bečkoj konzervativnoj sredini zaprepaštenje, pa su njezini protivnici pokušali tu knjigu uzeti kao još jedan dokaz njezine neuračunljivosti. Jedna rečenica iz te ispovjedne knjige osobito je zanimljiva i glasi: *Kao glumica živjela sam svoj život i nisam marila za zakone, činovnike, psihijatre i skrbnike. Ali odjednom sam se našla u ovome sosu. Dok sam bila zdrava puštali su me da živim kako hoću, a sada u mojim bolesnim danima trebala bih biti učenjak i pametnija nego suci, advokati i liječnici.* Upravo tu rečenicu uzima K. Kraus i stavlja je u središte svoga drugog velikog eseja u obranu H. Odilon koji je objavljen u ožujku 1909. godine. U veoma dugačkom članku, na više od 450 redaka Kraus se još jednom osvrće na slučaj Odilon i na svoj poznati satirički i polemički način ismijava kritičare koji su u njezinoj knjizi prepoznali sebe u ulogama koje im nisu ugodne. On odbacuje prigovore da je knjiga pisana bez stila i da se u njoj samo iznose „tračevi iz garderobe i spavaonice“. Štoviše, on vidi Helene Odilon kao grčku boginju koja izlazi iz mora doduše sa štakom, ali s punom sviješću o svojoj tragičnoj sudbini i s literarnim talentom kojim daleko natkriljuje svoje zajedljive kritičare. S gorčinom i ironijom Kraus piše:

⁸ O. Wilhelm, Pater Brajnović und Anderes aus Dubrovnik, *Agramer Zeitung*, 1908., br. 118, str. 2.-4.

Talent je naknada kojom se život tješi nad svojim osiromašanjem; a ništa ga više ne osiromašuje nego upravo ta – naknada. Bît talenta leži u činjenici da može ono što ne mora. Talent onemogućen za ljubav, talent onemogućen za pozornicu, preobrazio se u talent za pero. Ako je zakazala desna ruka, piše lijeva. Ona ispisuje memoare jednoga talenta, koje bi možda mogao ispisati i neki drugi talent, čak da to i nije proživio, ali ipak ispisuje samo ono što je dopušteno. Uspomene na dane kad je čitav jedan grad pred gospođom Helene Odilon stajao na glavi, ali bez opasnosti da neki od vrijednih događaja budu krivo shvaćeni. Kraus se osobito okomio na sudsku farsu koja godinama bezrazložno zagorčava život bolesnoj H. Odilon i nastavlja: Ako je istina samo deseti dio onoga što nam gospođa Odilon ovdje iznosi – njene druge istine optužuju nju samu – onda ovo kompaktno društvo službenih guzica i ne zaslužuje drugo nego da ih kod sljedeće prilike izgrizu balkanske stjenice. Jedno pravosuđe koje glumi oštrog psa, da bi bez otezanja izjavilo: 'Evo odmah, molim lijepo!' čim se neka utjecajna osoba zauzme za njegovu žrtvu; jedna komisija sastavljena od uvaženih sudaca, psihijatarata i drugih uglednika, koji se ponizno skupljaju u pred-soblju gospođe Schratt, da bi se u sekundi vratili svom oštrou tonu čim se iz nekog razloga sa šticećenice makne zaštitnička ruka – dokle ćemo to trpjeti? Do kada će se ova zavjera uobičajene surovosti i neuništivog štreberstva usuđivati da napada više oblike življenja?'⁹

Objava knjige koja je uzvitala neviđenu prašinu, ali jednako tako i ponovno i energično Krausovo zauzimanje za Helenu Odilon bitno su promijenili bečko javno mišljenje. U prvim mjesecima 1910. godine provedeno je nad H. Odilon po nalogu suda novo psihijatrijsko vještačenje i trojica psihijatarata došla su kroz dva mjeseca promatranja, za koje je vrijeme Odilon morala boraviti u Beču, do zaključka da je ona potpuno duševno zdrava i normalna te da prema tome *postaje nad njom izrečeno skrbništvo suvišnim*. Zagrebački *Obzor* od 2. kolovoza te godine javlja da je konačno skinuto skrbništvo nad H. Odilon i da će ona od jeseni ponovno moći slobodno raspolagati svojom imovinom. Time su konačno bili ispunjeni uvjeti da Bela Pečić postane univerzalnim baštinikom njezine imovine, o čemu je ona donijela odluku još prilikom njihove ženidbe i zapisala to u svojoj oporuci.¹⁰

⁹ K. Kraus, *Die Memoiren von Odilon, Die Fackel*, ožujak 1909.

¹⁰ A. Kattas, *Skrbništvo gospođe Helene Odilon, Hrvatske novosti*, 1910., br.476, str. 2.

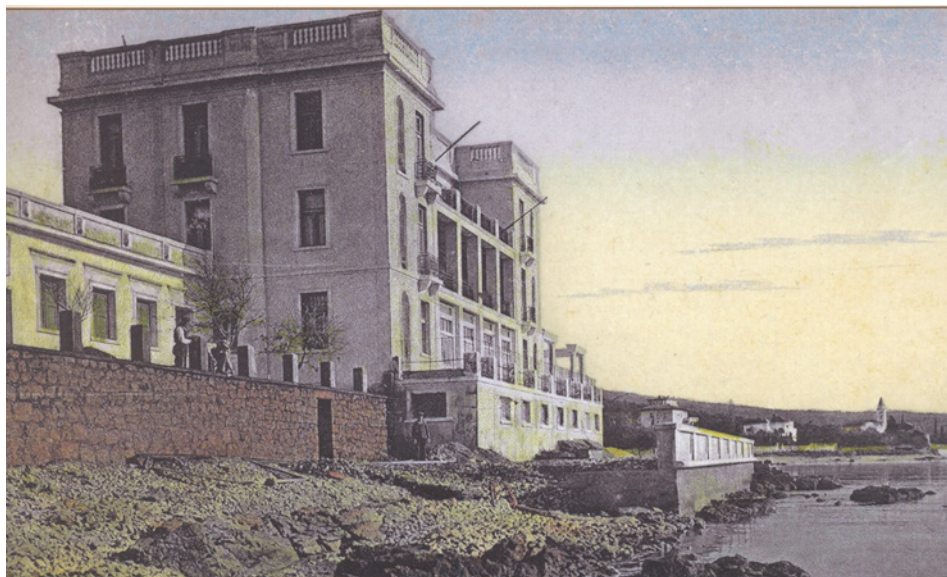
Gradnja dviju luksuznih vila u Selcu

Nema podataka o tome zašto je Helena Odilon odustala od gradnje ljetnikovca u Zatonu i odlučila mjesto za svoj odmor i oporavak potražiti u Hrvatskom primorju. Jedan od razloga mogle su biti administrativne poteškoće oko dobivanja potrebnih dozvola za gradnju. Na ovu bi pretpostavku upućivala jedna kratka notica koja se pojavila u onodobnom tisku, a u kojoj stoji da se dubrovački sud u nekoj pravnoj stvari koja se tiče Helene Odilon proglasio nenadležnim zato što ona posjeduje mađarsko državljanstvo. Ali možda je za promjenu plana važniju ulogu imala blizina Zagrebu ili bolje poznavanje lokalnih prilika, no sve su to samo spekulacije za koje u izvorima za sada nema potvrde. Jedino što se pouzdano zna jest da je Helene Odilon već 1910. godine kupila dva gradilišta u Selcu, jedno na selačkoj Punti za gradnju privatne vile, a drugo na putu prema Crikvenici za gradnju sanatorija. Ideja je bila dobro zamišljena i vjerojatno je potekla od spretnog i poduzetnog Bele Pečića – vila je trebala služiti bračnom paru za stanovanje, a sanatorij za njihovo uzdržavanje i otplatu bankovnih zajmova. Izradu planova za obje građevine bračni par Odilon-Pečić povjerio je riječkom arhitektu Vladimiru Vlatku Vidmaru, koji se već ranije afirmirao u Selcu, projektiravši skladnu vilu Šalda, okruženu parkom, nedaleko od mjesta predviđenog za sanatorij.¹¹ Gradnja dvaju obje-



Selce, vila Odilon

¹¹ Škrgatić, S., (2008), Otmjene vile u Selcu, u monografiji: Grad Crikvenica, Kamik, more i čovik, Crikvenica



Selce, vila Dražica, poznata i kao sanatorij Odilon-Pečić

kata trajala je pune dvije godine i one su dovršene krajem 1912. godine. Za to je vrijeme Bela Pečić nadzirao gradnju, ali je sa suprugom povremeno odlazio na višemjesečna putovanja po Europi, najvjerojatnije u nastojanju da pronađu lijek za njezinu uzetost.

Vila Odilon, sagrađena na najistaknutijem položaju u Selcu, dvokatnica je kompaktnog volumena, s izbačenim polukružnim dijelom na pročelju. U prizemlju se vila prema moru otvara velikom terasom s balustradom na kojoj su stajale četiri alegorijske figure godišnjih doba. Drugi kat izveden je samo iznad zapadne polovice vile, dok je južnu polovicu zauzimala prostrana ljetna terasa s koje se otvarao pogled na beskrajni horizont, od Velebita na jugu pa sve do Učke na sjeveru. Način oblikovanja građevnog volumena, odsustvo svakog ornamentalnog ukrasa i smireni ritam prozorskih osi otkrivaju arhitekta koji svjesno slijedi postulate moderne postsecesionističke arhitekture. Sastavni dio arhitektonskog rješenja bio je i lijepo oblikovan park oko vile, kapelica uz cestu kao i vlastito pristanište na moru do kojega se spuštao put s kamenim podzidom. Prema sjećanju vlasnice hotela *Park* unutrašnjost vile bila je raskošno uređena, spavaonica je bila u plavoj boji sa zlatnim zvijezdama na stropu, u sredini sobe stajao je pod baldahinom ogromni krevet iz doba Marije Terezije, a glavni ukras prostorije bio je veliki Venerin akt, ustvari portret same umjetnice ispružene na tigrovom krznu.

Zgrada namijenjena za sanatorij sagrađena je na samoj obali, uz cestu prema Crikvenici i nazivala se vila Dražica, a u literaturi se javlja i pod na-

živom sanatorij Odilon-Pečić. To je građevina velikih dimenzija, koja svojim oblikovanjem jasno upućuje da se radi o objektu hotelskog tipa, namijenjenom boravku većeg broja gostiju. Za razliku od moderno koncipirane vile Odilon, zgrada sanatorija oblikovana je u reprezentativnom neorenesansnom stilu što se očituje u simetričnoj kompoziciji pročelja, koje se nizom lođa i balkona proteže između dva snažna rizalita. Zgrada završava dekorativnim krovnim balustradama, dok su zaigrani elementi secesije prisutni tek u nekim detaljima kao što su željezne ograde balkona. I ova je zgrada imala u prizemlju terasu prema moru, a s južne strane još jednu polukružnu terasu s arhitektonskom pergolom kao dodatnim klasicističkim detaljem. Sanatoriju je pripadalo i zemljište s druge strane ceste, na kojemu je bio uređen park s teniskim igralištem. Sudbina ovih dviju građevina veoma je različita i o tome će još biti govora, a zajedničko im je samo to da ni jedna od njih nije došla do nas u obliku kako ih je arhitekt zamislio.

O luksuznom životu bračnog para Odilon-Pečić u novoj vili kolale su u Selcu fantastične priče izazivajući zanimanje mještana i turista koji su tih godina u sve većem broju posjećivali Selce, zahvaljujući gradnji sv većeg broja privatnih vila i pansiona i napose novosagrađenom hotelu *Rokan* s vlastitim kupalištem, smještenom nedaleko od vile Odilon. Bela Pečić se udomaćio u Selcu pa je bio aktivan i na lokalnoj razini kao član upravnog vijeća Društva za uređenje i poljepšanje mjesta Selce-Vinodol. Prema kazivanju vlasnice hotela *Park* Pečić je bio veoma pažljiv prema svojoj hendikepiranoj supruzi, pomagao joj je pri jelu i naručivao je najbiranije namirnice i pića, a obitelj Crnković, s kojom se Odilon od ranije sprijateljlila, brinula se da u kući bude uvijek dovoljno šampanjca, svježih jastoga, škampa i plemenite ribe. Nepomućena idila bračnog para u luksuznoj vili, na jednom od najljepših mjesta crikveničke rivijere, potrajala je svega nekoliko godina, a onda su zaredale nevolje. Izbijanjem Prvoga svjetskog rata i poremećajem na financijskim tržištima obezvrijeđena je imovina Helene Odilon koja se uglavnom sastojala od vrijednosnih papira, a prodaja vrijednog nakita samo je na neko vrijeme odgodila katastrofu.

Belino poznanstvo s Majom Strozzi

U međuvremenu je Bela Pečić napustio Helenu Odilon jer se zanio za opernu pjevačicu Maju Strozzi, prvakinju Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, koja je također dolazila na ljetovanje u Crikvenicu. Kad su se upoznali, Maja Strozzi je bila već nekoliko godina udovica s nejakim sinom Borisom, jer je njezin suprug Konstantin Papandopulo, ruski koljenović grčkog podrijetla iz Odese, umro od turbekuloze nekoliko godina nakon vjenčanja. Maja Stro-

zzi (1882.-1962.) debitirala je već 1901. godine u Wiesbadenu, karijeru je nastavila u Grazu, a svojim svijetlim sopranom ostvarila je velike uspjehe i na drugim europskim pozornicama, napose u naslovnim ulogama u operama *Traviata* i *La Boheme*. Kompozitor I. Stravinski se toliko oduševio njezinim glasom da joj je posvetio četiri pjesme, a književnik T. Mann ju je u romanu *Doktor Faustus* nazvao svojom prijateljicom koja ima *možda najljepši glas obiju hemisfera*.¹² Devet godina mlađa, fizički zdrava i uspješna Maja Strozzi potpuno je opčinila Pečića, koji je sam kasnije pričao kako mu je jedne noći u Crikvenici pjevala na mjesecini i zarobila mu srce... Napuštena Helena Odilon mjesecima je bila izvan sebe i potpuno se prepustila očaju, ali je uskoro upoznala jednog čuvenog hipnotizera za kojega se udala, a namjeravali su čak u njezinoj vili osnovati sanatorij za liječenje putem hipnoze, ali su im selačke vlasti uskratile dozvolu. Posljednji čin životne drame Helene Odilon nastupio je kada više nije mogla otplaćivati zajam i kada je morala napustiti vilu sa svim namještajem, ponijevši sa sobom samo svoje osobne stvari. Jedan venecijanski luster, stolić od orahovine i pisaci stol poklonila je obitelji Crnković, i to su jedini predmeti koji su ostali sačuvani od nekad raskošnog namještaja vile Odilon.

Bela Pečić i Maja Strozzi sklopili su brak i nastavili živjeti u Zagrebu i već u sezoni 1916./17. zajednički su održali vrlo uspješnu seriju koncerata u Glazbenom zavodu. Bela Pečić je pisao i libreta pod pseudonimom Ra-zem, a jedan njegov libreto za baletnu pantomimu s pjevanjem, pod nazivom *Zlato*, uglazbio je Boris Papandopulo i ona je izvedena u svibnju 1930. u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu u režiji Tita Strozzića i u koreografiji Margarete Froman. Nakon što je Maja Strozzi 1936. naglo naglo umirovljena, bračni par se odlučio povući iz Zagreba i sagradili su u Samoboru, na idiličnom i šumovitom predjelu Stražnik obiteljsku vilu u ulici koja danas nosi ime Maje Strozzi. Bela je već sljedeće godine umro i pokopan je u Samoboru, a Maja je nastavila živjeti u Samoboru sve do 1957., kada je preselila sinu Borisu na Rijeku i umrla 1962. u riječkoj bolnici. Pokopana je u obiteljskoj grobnici Strozzićevih u Opatiji.¹³ Bela Pečić je sa svojom drugom suprugom ostao u braku pune dvadeset i tri godine, ali je njegova selačka epizoda s Helene Odilon, čini se, bila potisnuta u najdublji zaborav. Nitko, naime, u obitelji Strozzi i Papandopulo ne pamti ime Helene Odilon!

¹² Maja Strozzi potječe iz poznate hrvatske umjetničke obitelji. Njezina je majka dramska umjetnica Marija Ružička Strozzi (1850.-1937.), koju su nazivali hrvatskom Sarah Bernhardt, njezin je mlađi brat glumac i redatelj Tito Strozzi (1892.-1970.), a njezin je sin kompozitor Boris Papandopulo (1906.-1991.).

¹³ Više o njihovom boravku u Samoboru vidi u: M. Hrvoj i Z. Bujan Kovačević, Maja Strozzi-Pečić, (19. 12. 1882. - 27. 2. 1962.), Naš Samobor, 2006., br. 130.

Sudbina selačkih vila i njihove vlasnice

Ali vratimo se na trenutak ponovno u Selce i pogledajmo kakva je bila sudbina građevina, koje je podigla Helena Odilon i s kojima je namjeravala dočekati posljednje i bezbrižne godine života. Vila Odilon prešla je u ruke zagrebačke Hipotekarne banke, a 1926. godine zakupio ju je jugoslavenski ambasador dr. Slavko Grujić. U vili su odsjedali visoki časnici jugoslavenske vojske i članovi kraljevske obitelji, a u jesen 1926. godine u njoj je dva mjeseca na oporavku proveo i maloljetni prijestolonasljednik Petar Karađorđević. Njemu u čast izgrađen je na cesti prema moru polukružni vidikovac i postavljena ploča koja komemorira taj događaj. Godine 1930. u vilu je smještena komanda pomorske oblasti sjevernog Jadrana koja je obuhvaćala široki akvatorij od Rijeke pa sve do Zadra. U prvim danima rata 1941. komandant pomorske oblasti, kapetan bojnog broda Mirko Pleiweiss, Slovenac podrijetlom iz Maribora, dao je uništiti pomorsku bazu u uvali Slana i potopiti brodovlje i pritom je u svom je rušilačkom zanosu dinamitom digao u zrak i vilu Odilon sa svime što se u njoj nalazilo. Ako je za uništenje pomorske baze i brodovlja i bilo s vojničke točke gledišta razloga, razaranje jedne od najljepših vila na crikveničkoj rivijeri i njezinog vrijednog inventara, predstavlja grubi i nekulturan čin koji se ničim ne može opravdati.¹⁴ Od nekad lijepe i luksuzno namještene vile, koja ide među vrhunska ostvarenja obiteljske arhitekture u Hrvatskom primorju na početku stoljeća, ostali su samo tragovi betonskih temelja, te pojedini elementi terase i stubišta, koje je kasnije prekrilo naselje slovenskih montažnih kućica.

Sanatorij na cesti prema Crikvenici imao je nešto sretniju sudbinu. Zgradu je 1926. godine kupila Amerikanka Mabel Grouitch za dječje odmaralište koje je po njoj nazvano *vila Amabilis*, a spominje se u literaturi i kao *Amerikanski dom*. Nakon 1945. godine služi i dalje kao dječje oporavilište, a zatim je početkom šezdesetih godina preuređena u hotel *Jadranka*.¹⁵ Zahvati na zgradi započeli su još između dvaju svjetskih ratova kada je izmijenjeno pročelje, a nakon 1945. izvedeno je više preinaka i utilitarnih dogradnja. Danas je ova nekad dostojanstvena i otmjena građevina na žalost arhitektonski potpuno izobličena i stoji devastirana i zapuštena kao ruglo crikveničko-selačke rivijere.

¹⁴ Ploča je 1952. upotrijebljena da se na njejoj stražnjoj strani ispiše tekst u čast kapetana Mirka Pleiweissa i njegove akcije. Početkom devedesetih godina ploča je bila oštećena, ali je rekonstruirana i postavljena na suprotnoj strani ceste. – Više o kapetanu Pleiweissu i njegovoj akciji vidi u: S. Antić, *Aprilski krijesovi nad Vinodolom*, Vinodolski zbornik, 2008., br.12.

¹⁵ S. Škrgatić, cit. dj.

A kakva je bila daljnja sudbina nesretne Helene Odilon? Ona se povukla u Kraljevicu, gdje je neko vrijeme živjela s prijateljicom u jednoj skromnoj sobi hotela *Očić* hraneći se najjeftinijim jelima jer se njena mala ušteda bližila kraju. Idućih deset godina život Helene Odilon zastrt je tamom i o njoj se ništa ne zna. Posljednju vijest nalazimo 1926. godine u zagrebačkom *Jutarnjem listu* kada je iz sirotinjskog Azila Srca Isusova u Salzburgu stigla u Beč. Novinari koji su je čekali na kolodvoru vratili su se u redakcije uvjereni da nije doputovala. Ali ona je samo zbog slabosti izašla posljednja iz vagona trećega razreda, a cijela njezina prtljaga sastojala se od dviju kartonskih kutija koje je teško vukla za sobom. Jednoj novinarki koja ju je ipak prepoznala izjavila je da već pet godina nije bila u Beču i da za smještaj u Salzburgu mjesečno plaća milijun i pol kruna. A onda je nastavila: *To je puno novaca... Tako sam rado došla u Beč. Bila sam pozvana..... A ja želim u Beču igrati*, - a zatim je pokazujući na desnu stranu tijela nastavila: *Ova nesreća! Prošlo je već dvadeset i pet godina! Bila sam nedavno u Zürichu kod Couèa. Biti će mi bolje. Sigurno. Ali ja moram igrati, moram služiti novac... Naći će se već nekakav sketch u kojem ću moći igrati sjedečke. Ići će. Htjela bih igrati i koju veću ulogu. Još ne znam gdje. Ali to će ići....*¹⁶ S izbljedjele i retuširane novinske fotografije gleda nas jedna uredno odjevena i počesljana žena, pomalo bespomoćna i uplašena pogleda, na čijem se pravilnom licu još nazire odsjaj nekadašnje ljepote. Zatim se zastor nad njezinim životom definitivno spušta i više o njoj nema nikakvih vijesti. Viđali su je kao poluslijepu staricu kako prosjači po bečkim ulicama dovodeći u zabunu one rijetke Bečane koji su je još poznavali. Umrula je u potpunoj anonimnosti 9. veljače 1939. godine u jednoj ubožnici u Badenu nedaleko od Beča. – Za Helenom Odilon ostala je legenda o jednom neobičnom i nesvakidašnjem životu, životu ispunjenom idealnim očekivanjima i blistavim umjetničkim uspjesima, ali i životu prepunom nepredvidivih i dramatičnih obrata. Ostalo je i jedno lijepo mramorno poprsje V. Tilgnera u Bečkom muzeju, koje prikazuje slavnu glumicu u njezinim najljepšim danima... I jedan skromni zemljani grob obrastao bršljanom na bečkom Središnjem groblju (Zentralfriedhof), Polje 12d, red 1, broj 23.

Literatura i izvori

Hrvoj, M. i Bujan Kovačević, Z. (2006), Maja Strozzi-Pečić, (19. 12. 1882. - 27. 2. 1962.), Naš Samobor, br. 130.

Antić, S. (2008), Aprilski krijesovi nad Vinodolom, Vinodolski zbornik, br.12.

Fatović Ferenčić, S. i Ferber Bogdan, J. (2007), Ljekarna K Sv. Trojstvu: izgubljeni sjaj zagrebačke secesije, Medicus (HAZU), br. 1, str.121.-128.

¹⁶ Sudbina Helene Odilon, *Jutarnji list*, od 28. veljače 1926.

- Kattas, A. (1910), Skrbništvo gospođe Helene Odilon, *Hrvatske novosti*, br. 476, str. 2.
- Kraus, K. (1909), Die Memoiren von Odilon, *Die Fackel*, ožujak 1909.
- Kraus, K. (1907), Der Prozess Odilon, *Die Fackel*, siječanj 1907.
- Kraus, O. (1906), Ein Besuch bei Helene Odilon, *Agramer Tagblatt*, br. 182, str. 5.-6.
- Kraus, O. (1906), Die Affäre Odilon, *Agramer Tagblatt* (Feuilleton), br. 184, str. 2.-3.
- Paal, J. (1939), Helene Odillon. Crikvenica u proljeće, *Svijet 7 dana*, br. 25, str. 11.
- Paal, J. (1939), Vila Odillon. Jedna Kirka prošlog stoljeća..., *Hrvatski list* (Osijek), br. 298, str. 10.
- Škrgečić, S., (2008), Otmjene vile u Selcu, Grad Crikvenica, Kamik, more i čovik, monografija, Crikvenica
- Uremović, V. i Vukelić, M. (2008), Prilog povijesti turizma u Crikvenici, Vinodolski zbornik, br.12.
- Wilhelm, O. (1908), Pater Brajnović und Anderes aus Dubrovnik, *Agramer Zeitung*, br. 118, str. 2.-4.
- Berliner Tagblatt*, od 16. veljače 1902.
- Sudbina Helene Odilon, *Jutarnji list*, od 28. veljače 1926.

Summary

**Žarko Domljan, PhD
HELENE ODILON IN CRIKVENICA AND SELCE**

Famous German actress Helene Odilon was born on 1 July 1865 in Dresden as Helene Peterman. She started her artistic career in Berlin, and realized her most acclaimed roles at the Viennese Volkstheatre. The undisputed acting skills and irresistible erotic magnetism put her in the limelight wherever she went. She toured the USA two times, returning wreathed in glory and financial success. During a short holiday in Tirol in 1903 she suffered a heavy brain stroke, that partially paralyzed the right side of her body. Odilon begun squandering her huge wealth in the search of the medicine. During that quest, she came to our region in 1906 and took residence in Park hotel in Crikvenica, where she met and soon married a pharmacist from Zagreb, Bela pl. Pečić. As soon as 1912, she built two villas in Selce: a residential edifice on Punta and another villa, serving as a sanatorium, located on a road to Crikvenica. When the WWI broke out, the financial markets suffered, eventually devaluating the possessions of Helen Odilon. Soon her husband Bela left her for opera singer Maja Strozzi. Helene Odilon spent the following years in very meagre conditions. She eventually died in complete anonymity, on 9 February 1939, in an almshouse in Baden near Vienna.